

## Un comentariu al președintelui Academiei Române. Cum să-l înțelegem?

**Acad. Păun Ion Otiman**

În Adunarea generală a Academiei Române din data de 28 mai 2025, la punctul de pe ordinea de zi privind primirea de „membri de onoare din străinătate”, cu referire la cei doi candidați, Aurelian Gulea și Stanislav Groppa, ambii profesori și cercetători de elită din Republica Moldova, domnul președinte acad. Ioan-Aurel Pop, pe bună dreptate, se întreba și ne întreba (citez din memorie): „Oare pe distinșii profesori din **Republica Moldova**, candidați pentru a fi primiți membri de onoare ai Academiei din România ar trebui să-i admitem la categoria «membri de onoare din **străinătate**»?”

Pe marginea acestei întrebări (comentariu, remarcă, reflecție sau, poate, dilemă) puse în adunarea generală de domnul președinte, membrii prezenți nu au avut niciun comentariu. Cred că nici nu se putea discuta „pe loc”, în Adunarea generală din 28 mai, oportuna și necesara remarcă a domnului președinte.

Dar, faptul că nu ne-am aplecat asupra acestui subiect cardinal al relațiilor interacademice România-Republica Moldova nu înseamnă că nu ar

trebui să constituie o atentă și responsabilă și, de ce nu, sentimentală, frățească discuție. Cu atât mai mult este necesară această dezbatere, dacă avem în vedere și faptul că această problemă a relațiilor interacademice româno-basarabene ne-a fost sugerată de M.S. Regele Mihai și de Casa Regală a României încă cu zece ani înainte (aprilie 2015) prin inițierea întâlnirii comune a reprezentanților Academiei Române și ai Academiei de Științe a Moldovei, din data de 2 aprilie 2015, de la Palatul Elisabeta.

Reflecțiile mele (ca participant), pe marginea acestei întâlniri, le-am expus în consemnarea *O întâlnire cu semnificații istorice* (apărută în Revista „Academica” din mai 2015), reflecții pe care le mențin, le accentuez și le reproduc în continuare.

Sunt convins de faptul că juriștii – colegi din cele două academii – vor găsi soluțiile legale, statutare prin care am avea posibilitatea de a împlini, acum, atât de dorita apropiere și unire românească, mai întâi, sub cupola academică, asemenea celei înfăptuite de predecesorii noștri în anul 1866, înaintea Marii Uniri din 1918.

### Întâlnire cu semnificații istorice

În ziua de 2 aprilie 2015, cu numai o singură zi înaintea sărbătoririi a 149 de ani de la înființarea Societății Literare Române, Casa Regală a României, la inițiativa M.S. Regelui Mihai I, reprezentată prin Principesa Moștenitoare Margareta și Principele consort Radu de România, a avut loc la Palatul Elisabeta o întâlnire între reprezentanții Casei Regale a României, Acade-

miei Române și Academiei de Științe din Republica Moldova.

În timpul dineului, ascultând cu maximă atenție toastul Alteței Sale Regale Principele Radu, răspunsul celor doi președinți, acad. Ionel-Valentin Vlad și acad. Gheorghe Duca, precum și discuțiile reprezentanților Casei Regale a României cu cei 28 de invitați ai academiilor românești, mi-am

pus o firească întrebare: ce a gândit M.S. Regele Mihai când a inițiat această întâlnire, cu numai un an înainte de împlinirea, în 2016, a unui secol și jumătate de la venirea pe tronul țării a Principelui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, ca domnitor al României, și de la formarea Academiei Române, și cu numai trei ani până la împlinirea primului secol de la fondarea României Mari, sub sceptrul Casei Regale a României, al Regelui Ferdinand Întregitorul și al Reginei Maria?

Cu binecunoscuta-i eleganță și elocință, Principele Radu, în deschiderea întâlnirii, cu delicatețe și sobrietate, avea să transmită gândul M.S. Regele Mihai al României referitor la această reuniune regală și academică. Și de această dată, Regele nostru a privit înainte, spre mai binele poporului român, fiind convins că ideile inteligente și eforturile permanente ale academismului românesc întreg, îngemănate cu „înțelepciunea și echilibrul, benefice pentru țară”<sup>1</sup> ale Casei Regale a României, reprezintă, ca întotdeauna în istorie, calea care (re)deschide procesul de unitate națională a românilor.

De altfel, M.S. Regele Mihai I, cu prilejul primirii însemnelor de membru de onoare al Academiei Române, în 8 aprilie 2008, în Aula Magna, spunea:

„La aniversarea Academiei, se înfăptuiește o reparație istorică, prin reluarea legăturii dintre Regalitate și Academie. Mă bucur că, peste vicisitudinile timpului, atât Casa Regală, cât și instituția academică au rezistat, rămânând simboluri trainice ale valorilor românești. Refăcându-se legătura istorică, sper ca împreună să recâștigăm locul României și în domeniul cultural, artistic și științific.”

Regele nostru continuă să susțină marile idei de legătură strânsă între Casa Regală și Academia Română, promovate în permanență de Regele Carol I, Regele Ferdinand și Regele Carol al II-lea: „La 14 mai 1919, Academia Română, reunită în capitala țării, și-a ținut cea dintâi ședință după marele act de la 1 Decembrie 1918, ocazie cu care s-a sărbătorit și trecerea unei jumătăți de veac de la înființare (care nu s-a ținut din cauza războiului în

anul 1916). La acest eveniment, a luat parte întreaga Casă Regală, în frunte cu Regele Ferdinand I, care «n-a stat în cumpănă să taie toate scumpele fire ce legau sufletul său de neamul în care se născuse, pentru a-l dăruii tot și pentru totdeauna neamului nostru»<sup>2</sup> și Regina Maria, «suverana luptătoare pentru un ideal de întregire națională și care, în mijlocul furtunilor pustiitoare, n-a lăsat să se scoboare nici steagul aspirațiilor, nici flamura speranței».<sup>3</sup>

„Cu acest prilej, Regele Ferdinand I «cel Leal», devenit, în anii 1916–1918, «șef de oaste binecuvântată», după cum l-a numit Nicolae Iorga, pentru ca, în fine, să fie «Regele Marii Uniri» a tuturor românilor și al marilor reforme, numele său confirmându-se cu cel al «construirii organice și instituționale a României Mari»<sup>4</sup>, Suveranul ținea să sublinieze menirea celui dintâi Parlament cultural al țării – Academia Română – de a «fi păzitoarea credincioasă a limbii și a culturii naționale», după cum fusese de la înființarea sa. El constata, pe bună dreptate, faptul că «în lupta sfântă pentru unirea tuturor românilor» supremul for academic «și-a avut partea ei importantă; de aceea – arăta Regele Ferdinand I – izbânda țării este și izbânda ei»<sup>5</sup>. Începutul a fost pus încă în 1866, când s-a statuat alegerea în noua instituție academică a «bărbaților luminați din toate ținuturile românești», astfel încât – sublinia Regele Ferdinand I – «România Mare de azi și găsea de o jumătate de secol patria comună sub acoperișul tânărului așezământ»<sup>6</sup>. În finalul cuvântului său, Regele Întregitor de Țară și Neam își exprima nădejdea că «Academia Română, căreia i-a fost dat să lupte cu atâta spor în domeniul pașnic al culturii unitare române, ne va da și în viitor pildă înălțătoare a unirii tuturor la munca pentru temeinica așezare a României Noi pe care ne-a dăruit-o Dumnezeu».

Ca adevărate vase comunicante, legăturile dintre Academia Română și Casa Regală a țării s-au manifestat în ambele direcții. Dacă suprema instituție a țării a marcat multe din evenimentele prin care a trecut România sau care priveau direct Dinastia, iar reprezentanții acesteia au fost prezenți

la cele mai de seamă momente din istoria instituției academice, în cuvintele rostite cu diverse prilejuri au urmărit să-i sublinieze însemnătatea și să-i traseze noi linii de dezvoltare.”<sup>7</sup>

Președintele Academiei Române, acad. Ionel-Valentin Vlad, în alocuțiunea sa<sup>8</sup>, rostită în Aula Academiei Române cu prilejul sărbătoririi Marii Uniri, a afirmat cu claritate: „Fidelă acestor principii, Academia Română este și astăzi exponenta unității naționale a tuturor românilor. Omagiind pe înaintașii care au realizat, în 1918, întregirea neamului nostru românesc, Academia Română își îndreaptă privirile spre viitor, militând pentru menținerea unității naționale, pentru afirmarea tradițiilor și specificului românesc și încadrarea acestora în locul ce li se cuvine în cultura și civilizația europeană, pentru încadrarea în Uniunea Europeană cu demnitate și cu valorile pe care le aduce Poporul Român.

Sesiunea solemnă consacrată Marii Uniri este menită să rememoreze evenimentele petrecute în urmă cu 96 de ani, să sublinieze încă o dată rolul Academiei Române de-a lungul existenței ei în realizarea și menținerea unității naționale și să stabilească obiectivele ei viitoare în condițiile lumii de astăzi, proiectul nostru fundamental la care lucrăm din toate puterile.”

Și președintele Academiei surori din Republica Moldova, acad. Gheorghe Duca, în alocuțiunea sa<sup>9</sup>, din Aula Academiei Române din 28 noiembrie 2014, a anticipat întâlnirea de la Palatul Elisabeta cu următoarea cuvântare referitoare la strângerea împreună, pentru prima dată în istorie, a tuturor forțelor spiritualității românești: „O mențiune specială merită învățământul, știința și cultura, care au cunoscut în această perioadă o dezvoltare fără precedent în Basarabia interbelică, la fel ca în toată România. Accelerarea procesului de modernizare a societății, eliberarea marilor energii spirituale încatușate de-a lungul secolelor de dominație străină, strângerea împreună, pentru prima dată în istorie, a tuturor forțelor spiritualității românești, asigurarea unei baze materiale mai solide, climatul optimist general de Marea Unire, setea de cultură

a poporului au permis realizarea unui adevărat salt calitativ în domeniile învățământului, științei și culturii, înregistrându-se unele performanțe cu adevărat europene și chiar mondiale.”

La aprecierile referitoare la viitorul academismului tuturor românilor ale M.S. Regele Mihai I, ale președinților acad. Ionel-Valentin Vlad și acad. Gheorghe Duca, enunțate cu multă acuratețe în acest an premergător împlinirii a 150 de ani ai Casei Regale și ai Academiei Române, mai trebuie să adăugăm și ideea fundamentală a înființării Societății Literare Române, ca Academie națională, ca Academie a tuturor românilor, care să reunească „cărturarii veniți din toate provinciile românești”, deoarece, după cum a exclamat Alexandru Roman, venit la București la prima ședință a Societății Literare Române de dincolo de Carpați, din Maramureș: „Limba ne unește!”<sup>10</sup>

Locotenența domnească, prin Decretul nr. 698 din 1 aprilie 1866, numește primii 14 membri ai Societății Literare Române din toate provinciile locuite de români<sup>11</sup>: din Maramureș – Iosif Hodoș, Alexandru Roman; din Transilvania – Timotei Cipariu, Gavril Munteanu și George Barițiu; din Banat – Andrei Mocioni și Vinčențiu Babeș; din Bucovina – Alexandru Hurmuzaki și Ambrosiu Dimitrovici; din Basarabia – Alexandru Hasdeu, Constantin Stamati, Ioan Străjescu; din Macedonia – Ioan D. Caragiani și Dimitrie Cozacovici. Prin Înaltul Decret nr. 874 din 2 iunie 1866<sup>12</sup> sunt numiți ca membri ai Societății Literare Române: din Moldova – Vasile Alecsandri, Constantin Negruzzi, Vasile Alexandrescu-Urechia; din Muntenia – Ion Heliade-Rădulescu, Augustin Treboniu Laurian, Constantin A. Rosetti și Ioan Massimu.

Acum, în anul 2015, an premergător sărbătoririi Academiei Române și a Regalității, ca participant la întâlnirea de la Palatul Elisabeta a academiilor românești, inițiată de Casa Regală a României, am înțeles semnificația acesteia, așa cum au gândit-o M.S. Regele Mihai și membrii Casei Regale, ca apropiere organică a celor două academii și, în perspectiva mării sărbători a României din anul 2018, înfăptuirea Academiei Românilor.

Cred cu tărie, că asemenea academicienilor – bărbați de stat de acum 150 de ani – și noi, cei de astăzi, trebuie să avem încredere și cutezanță în reluarea și consolidarea marilor idealuri de unitate națională a românilor.

Academia Română, prin membrii săi, dar și prin inițiativele oamenilor politici ai vremii, amintindu-i cu venerație, atât pe domnitorul Alexandru Ioan Cuza, cât și pe primul Rege al României Carol I, au împlinit, prin actul de aducere sub aceeași cupolă a elitelor intelectuale românești de pretutindeni, primul act de unitate națională a tuturor românilor. Așa cum de multe ori au afirmat istoricii români, Academia a fost prima instituție a României care a unit în „cuget și simțiri” spiritualitatea românească. Unitatea academică a românilor din anul 1866 a premers marea unire politică și juridică a tuturor românilor din anul 1918.

Reafirm, în finalul acestor gânduri, faptul că am înțeles semnificația întâlnirii de la Palatul Elisabeta ca o idee, o credință, o speranță și o încredere a M.S. Regele Mihai în academicienii români de astăzi de a înfăptui, asemenea celor de acum 150 de ani, primul pas spre reîntregirea neamului românesc, prin reunirea celor două Academii, din România și din Republica Moldova, în cel mai scurt timp, în marea Academie a Românilor.

## Note

1. D. Berindei, *Prefață la Academia Română și Casa Regală a României*, Editura Academiei Române, București, 2013, p. 11.
2. *Analele Academiei Române*, tom. XLIX, 1928–1929, p. 89.
3. *Idem*, tom. LIX, 1938–1939, pp. 29–30.
4. D. Berindei, *Portrete istorice ale românilor. Domni, regi, eroi, cărturari, oameni politici, literați*, Editura Compania, București, 2009, p. 188.
5. *Academia Română și Casa Regală a României*, p. 39.
6. *Ibidem*, p. 41.
7. D. Berindei, *Prefață la Academia Română și Casa Regală a României*, pp. 30–41.
8. T.-V. Vlad, *Academia Română – for promotor și luptător pentru unitatea națională*, în „Academica”, nr. 1/2015, p. 33.
9. Gh. Duca, *Marea Unire de la 1918 și consecințele ei pentru dezvoltarea științei și culturii în Basarabia*, în „Academica”, nr. 1/2015, p. 45.
10. Dorina N. Rusu, *Istoricii Academiei Române în date*, Editura Academiei Române, București, 1997, p. 21.
- 11,12 *Ibidem*, pp. 19, 20.